

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ κ. ΗΛΙΑ ΒΟΥΤΤΙΕΡΙΑΗ

ΕΡΩΤΟΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΠΩΣ σ'ας είχαμε υποσχεθεί στο προηγούμενό μας σημείωμα, δημοσιεύουμε εδώ μία σελίδα από το περίφημο βιβλιαράκι που εξέδόθη πρό αιώνας και πλέον στη Βενετία με τόν τίτλο: «Ερωτος Αποτελέσματα»:

Μέσα λοιπόν εις ένα μπαχτζέ αυτής της έπιπόρευσης, ήτοι των Ψωμιαίων καλούμενον, έξεργιάσθη ένας νέος ευγενής, ο οποίος ήτον έστολιμένος με όλα τα προτερήματα της φύσεως, ήγουν και με ψυχικά και με σωματικά, και με έξωτερικά, ήτον δηλαδή ώραιος καθ' υπερβολήν, όξυνοστάτος, και πλουσιώτατος. Είχε δε προς τούτους και τό σκήπτρον της Αφροδίτης, περικυκλωμένον με τας Χάριτας αυτής, ώσαν με δορυφόρους: έκει, λέγω, όπου έσοτακόριζεν άνω-κάτω άναγινώσκοντας ένα Φραντσέσκον βιβλίον περί "Ερωτος (έπειδή οι ευγενείς της Κωνσταντινουπόλεως συνήθιζον ώς επί τό πλείστον την γαλλικήν γλώσσαν να μαθηθάνον καλύτερα από την ελληνικήν διά να ήδύνανται με τή διάφορα ρωμάντζα, όπου έχει), και ήτον σχεδόν επάνω εις μίαν περιγραφήν ενός ύποκειμένου τώσον ώραιου, όπου τού έπροξένοισε μεγάλην ήδονήν, ώσαν να τό έβλεπε ζωντανόν, όθεν και την άνεγίνωσκε πολλάκις. Έκει λοιπόν όπου την άνεγίνωσκε, να και έμβαίνει ένα παρόμοιον πρόσωπον με εκείνην την περιγραφήν, και σχεδόν και άνώτερον αυτής: ρίπτοντας λοιπόν αυτός τά μάτια του επάνω εις τά ίδια της, και κατά τήν και εκείνη, ελασθήθη τώσον δυνατά από εκείνα τά συνθηροβολούντα και όιστοβολούντα της έρωτικά όμμάτια, ώστε όπου σφαλώντας τό βιβλίον του, έτραβήχθη εις ένα μέρος διά τή ημιπορέην να περιεγραφή και την συντροφίαν της, να μάθη προς τούτους και πώς καλείται εκείνη ή φαμελία, ώσαντως και τό όνομα εκείνης της εγγιχίου Αφροδίτης. Όσον λοιπόν την περιεργάζετο, τώσον ευμορφότεραν την εύρισκε, τώσον και ό έρωτας εις την καρδίαν του άναπτεν κτλ...»

Στό κομμάτι αυτό βρίσκουμε την αξιοπρόσεχτη πληροφορία για τή γαλλομάθεια των ευγενών της Πόλης σ' εκείνη την έποχή, κι' άκόμη συναντούμε για πρώτη φορά σ' ελληνικό βιβλίο τή λέξη «ρωμάντζο», που άργότερα τή μεταφράσανε μυθιστορία ή μυθιστόρημα ή μυθολογία.

Τό βιβλίο προχωρεί ίσως τό τέλος με τό ίδιο ύφος, την ίδια γλώσσα και στόν ίδιο τόνο. Σε καθένα από τά τρία διηγήματα, που τό αποτελούν, θέμα μοναδικό είναι ό "Ερωτας και τά αποτελέσματά του. Τά αποτελέσματα αυτά στο πρώτο διήγημα είναι ό γάμος, στο δεύτερο δυό θάνατοι από άτελεισία. Δεν αυτοκτονούν οι ήρωες, αλλά πεθαίνουν αφού λιποθυμήσουν πολλές φορές. Στο τρίτο διήγημα τά αποτελέσματα είναι να μη ένωθούν οι δυό έρωτευμένοι, αλλά να παντρευτή καθένας τους άλλον. "Ο έρωτας πάντα πιάναται άμέσως. Έρχεται κεραυνόβολος, όπως έλεγαν κι' οι παλιότεροι ρομαντικοί. Σ' όλες της σελίδες του βιβλίου γίνεται όργιασμός έρωτα, κι' όργιασμός της περιγραφής της όμορφιάς των έρωτευμένων.

Μά τό πιο χαρακτηριστικό τό βιβλίον αυτό είναι τό πλήθος των έρωτικών τραγουδιών. Κι' ή παρασταλή σε τραγούδι. Έξαρτα, στο τρίτο διήγημα που ή υπόθεσι του ξετυλίγεται στην Πολιτάδα της Ρωσίας με ήρωα ένα νέον ευγενή από τή Ζαγορά, εύθύς από την άρχή έχωμε ένα ποίημα με τόν τίτλο «Βαρβάρα, ψυχή μου». Λίγο παρακάτω άλλο ποίημα «Βαρβάρα Γρηγοριέβνα, Άχ!» κι' άμέσως άλλο. Και μόλις τελειώσει τούτο στη σελίδα 132, άρχίζει από τή σελίδα 133 άλλιακρη σειρά τραγουδιών με τέτοιον τρόπο:

«Ο μόν ον Καρετζήμπασης έτραγώδησε τό έπίμονον, ώς ορτάται... "Ο δεύτερος δε Καφετζής, ούτω μετ' έπειτα έτραγώδησε... "Ο δε Στόλνικος έτραγώδησε τό άκόλουθον μετά τούτων... "Ο δε Τζιμπουκτζιμπασής έμελωδύησεν ούτωσι, ώς και οι λοιποί... "Ο Δόβρινκος δε, όπου και αυτός μετέπειτα ήλθεν, έψαλε τό έπίμονον, πολλά άρμονικα... Και ό δεύτερος Πορτάσης, όπου ήκολούθησε τόν Δόβρινκον, έτραγώδησεν ούτω... "Επειτα δε άρχισεν ό τζελεπή Άντωνάκης να τραγώδηση εκ δευτέρου, ούτω... "Ο δε Καφετζήμπασης ώσαντως, μνηθείς δηλαδή τόν Άντωνάκη, άρχισε και αυτός να δευτερώση τό τραγούδι του, κι' έπειτα... "Ο δεύτερος Καφετζής παρομοίως ειπε τό έπίμονον... Τόν αυτόν τρόπον και ό Στόλνικος έποίησεν, άσας τό παρόν... Συναδόντες και ό Τζιμπουκτζιμπασής τοις άλλοις, έτραγώδησε τό έξής... "Ο δε Δόβρινκος ούτω... Και ό δεύτερος Πορτάσης, με όλον όπου ήτον μελαγχολικός,

έψαλε τό άκόλουθον... Και αφού όλoi έτελειώσαν, ήθέλησεν ό τζελεπή Άντωνάκης να κάμη τόν έπιλογον...»

Μά ό έπιλογος του Άντωνάκη δεν είναι τίποτε άλλο παρά τό σύνθημα για ν' άρχιση νέα σειρά τραγουδιών. Θά έλεγε κανείς ότι ό Άντωνάκης δεν έκανε τίποτε άλλο παρά να λέη «πρω κι' άπ' την άρχή» κι' έτσι να τραγουδή άδιάκοπα. Τραγουδάει πριν άρχιση ετό γεύμα των τραγουδιών κι' όταν τελειώση τό γεύμα του, ύστερα πριν να κοιμηθή. Κι' αφού άποκοιμηθεί, ξυπνάει σε λίγο για να τραγουδήση πάλι. Μέρα-νύχτα τραγουδάει. Κι' έτσι όλη ή ζωή του έρωτευμένου Άντωνάκη και των άλλων προσώπων, ή ψυχική κατάστασι τους διαντυπώνονται με τραγούδια. Σ' ένα μάλιστα τραγούδι ό συγγραφέας κάνει και την παρατήρησι «θαυμάσιον!», σ' άλλο «αξιόλογον τρώντι» και σ' ένα άλλο «όπως τραγούδι Παρσιάνων!».

Τό πλήθος αυτό των τραγουδιών θυμάται άργότερα κάποιος Λ., όταν κρίνει στην έφημερίδα «Αθήνα» του 1834 τό μυθιστόρημα του Παν. Σούτσου «Ο Λεανόρος» και γράφει:

«Τόν Διάνδρον εγώ τόν παραβάλλω με έν σύγγραμμα, τό όποιον κατά δυστυχίαν ένθυμούμαι άμυδρώς, όνομαζόμενον «Ερωτος Αποτελέσματα». "Ο συγγραφέας του, φαίνεται, άπεράσισε να συλλέξη τά κοινά τραγούδια: άντι να τά εκδώση άπλώς, άπεράσισε να συνθέση μικράν μυθιστορίαν και να τά προσκόλληση εις αυτήν. Οι ήρωές του λοιπόν, ήγαρκασμένοι να τραγουδήσουν τώσον αιώνας τραγούδια, τραγουδούν άδιάκοπως. Πρωί, βράδυ, μετά τόν ύπνον, προτ' ύπνου, προτ' δείπνου, μετά τό δείπνον, προτ' θανάτου των, αιώνας τραγουδούν και τελειύουσιν άποθησκόντων όλον πιθανόν από την κατάχρησιν τού τραγουδιού, παρά από τά αποτελέσματα τού έρωτος.»

Τά λίγα αυτά λόγια είναι ή μόνη κριτική, που έχει γραφεί για τό «Ερωτος Αποτελέσματα». Τό θυμάται όμως τό βιβλίον αυτό κι' ό Κωνστ. Άσώπιος στά περιγράμματα του «Τά Σούτσου», όταν κρίνοντας την ποιήσι πάλι του Παν. Σούτσου, λέει:

«Τά πάντα πνίγονται υπό τών άκυρολογίων, ύπερβολών, ύποκένων, βεβιασμένων ή ακατάληπτον:

Γελά ή γή όταν βελός' τό στόμα σου άνοίγεις; Οι όφρανοι άνοίγονται... φεγγόβαλι χιλίους τό βλεμμα σου ήλιους...»

«Ο κύριος Π. Σούτσος θέλει διά τών τοιούτων να έπαναγή μας εις τά της προγενεστέρως σοφίας, ήτις έβίμα μεγάλωσ τό ώσαν της Αιτίας τό βρόνον ή όσα τούτα εύρίσκονται εις τό πόνημα "Ερωτος Αποτελέσματα. (Τά Σούτσου, σελ. 235).»

Και αφού έγινε τώσος λόγος για τό άμείρητα αυτά τραγούδια, σωστό είναι, νομίζω, να μη έδώ κι' ένα δείγμα τους. Είναι κάποιο τραγούδι, που τό λέει ή κοκκινοτά Παλίνα, περιμένοντας άπάντησιν από τόν αγαπημένο της σ' ένα ραβασάκι της, που τού τό έστειλε μαζί με κάποιο τραγούδι της: «Αν σπόν κόσμον ήλδες μόνον Για τόν έδικόν μου ψων. Όνειρόσέ με να ήλιώσασ. Τόν δειλόν τέλος να δώσω. Τέτοια ζωή άσλία. Δέν την θέλ' έν άληθεια. Μητε ζω, μητ' άποθάω. Τέλος πάντων τί θα γένω. Βάσανα και τυραννία. Που με σφάζουν την καρδιά. Δέν μπορώ να ύποφέρω. "Αχι! τί πρέπ' εγώ να γένω; κ.τ.λ.

Τό τελευταίο τραγούδι, έπειδή έχει, καθώς φαίνεται, πολύ βαθειές ιδέες κι' άλλιογορίες, ό συγγραφέας τό συνοδεύει και με σχόλια: «Όταν οι έρωτόληπτοι συμβαίνει να άφήσουν Γ' άμωρε τους τό πρότερον κι' άλλο να άποκτήσουν Τό φως (α) είναι τό αίτιον, έκει που άτίθειε. Κρίνοντας άντανάκλασιν (β) έρωτα άσπνίξει (γ) Με τή αυτήν επιστροφήν (δ) τό φως κι' άπ' τ' άλλο παίρνει Τήν ίδιαν συμπαθείαν, και κλείει τον έμφανισόν. κτλ.

Δέν νομίζει κανείς ότι τό ποίημα αυτό που γράφεται έδώ κι' έκαπτον πενήντα χρόνια, είναι σάν συγκαρινό, τουλάχιστο πρωτοπορευτικό; Άλλά έξόν από τά τραγούδια, αξίζει να σημειωθούν έδώ και τά όνόματα δυό ήρωιδων. Η μια λέγεται Μειρέσι, κι' ή άλλη... Χοροψίμα.

Τό βιβλίον αυτό πρωτοτυπώθηκε στό 1792. Μά μ' όλη την άηδία του, φαίνεται πως άρεσε άρκετά, έπειδή ξανατυπώθηκε στό 1816. Κι' άργότερα τυπώθηκε άλλες τρεις φορές ίσως τό 1854. Τέτοια τιμή δέν την έχουνε βέβαια γνωρίσει πολλά νεότερα λογοτεχνικά έργα. Τό συγχό αυτό ξανατύπωμα βεβαιώνει ότι τά «Ερωτος Αποτελέσματα» ήταν ένα από τά αγαπημένα άναγνώσματα των προγόνων μας. Και για τούτο πρέπει να τό σεβαστούμε. Έχουν άκόμη και την τιμή ότι είναι τά πρώτα νεοελληνικά διηγήματα. Κι' αυτό είναι άρκετό για να μείνουνε μέσα στην ιστορία της νεώτερης λογοτεχνίας μας.

(α) Τό φως τών όφθαλμών όπου κινάται. (β) Άντανάκλασις τού φωτός, όπου στέλλεται εις τό δεύτερον φως, και γυρίζει όπισω και λαμβάνει "Ερωτα. (γ) Ταύτ' όστι ή άντανάκλασις. (δ) Τό θλιυκόν μέρος, λαμβάνει εκείνο τό ύμνον πάθος με τήν άντανάκλασιν τού φωτός του παρά τών όφθαλμών τού "Ερωτικού της.

